

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΜΕΛΟΔΡΑΜΑΤΟΣ

10 ον

τοῦ κ. ΑΝΤ. ΧΑΤΖΗΠΟΣΤΟΛΟΥ

Τετάρτη Περίοδος τοῦ Μελοδράματος. (Ἀπρίλιος 1908 — Φεβρουάριος 1912)

Ὅταν, τὸ πρῶτον 15μερον τοῦ Ἀπριλίου 1908, τὸ Μελοδράμα γύρισε στὰς Ἀθήνας, ὁ Βακαρέλης πῆγε στὰς Πάτρας, τὸ ζεῦγος Κοκκίνη, ἔφυγε στὸ ἐξωτερικὸ γιὰ συναυλίες καὶ ἡ Μολινίδου γύρισε στὴν Ἰταλία. Ἔτσι, καθ' ὄλο τὸ καλοκαίρι τοῦ 1908 καὶ τὸν χει-

© Γιάννης Ἀγγελόπουλος καὶ ὁ Νίκος Χατζηχριστοδούλου

μώνα τοῦ 1908=1909, ὄσα μέλη τοῦ Μελοδράματος δὲν εἶχαν ἄλλη ἐργασία, διημέρευαν στὸ Καφενεῖο τοῦ Δημ. Θεάτρου.

Ἐν τῷ μεταξύ, ὁ Λαυράγκας συνέθετε τὴν «Διδῶ» του, ὁ δὲ Βλαχόπουλος εἶχε γυρίσει στὰς Ἀθήνας ἀπὸ τῆς Ρωσσίας, μὲ τις δύο ἀδελφές Θεοδωρίδου, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ Ἐλένη ἦταν τώρα σύζυγός του. Μὲ τὴν γενναία ὑποστήριξίν του συγκαμβροῦ του, στὴ Ρωσσία, ὁ Βλαχόπουλος εἶχε ἀνοίξει, στὴν ἀρχὴ τῆς ὁδοῦ Ἑμμ. Μπενάκη, δεξιὰ, ἕνα κατάστημα ρωσικῶν ἐσθιδίων. Ὁ ἐφοδιασμὸς τοῦ καταστήματος ἦταν πλουσιώτατος, ἂν κρίνη κανεὶς, ὅτι μόνον ἀπὸ χαρτιάρι εἶχε 36 βάρελα! Ὅλοι οἱ μελοδραματικοὶ περνοῦσαν, κάθε μέρα ἀπὸ ἐκεῖ καὶ ἔκαναν κατανάλωσι... μελοδραματικῆς μορφῆς. Ποῖος εἶχε νὰ πληρώσῃ! Ἀλλὰ καὶ πῶς μπορούσε νὰ συντηρηθῆ ἕνα κατάστημα πού κατανάλωνε τὰ ἐμπορεύματά του, χωρὶς νὰ εἰσπράττει τὴν ἀξία τους; Λίαν συντόμως, τὸ κατάστημα βρέθηκε χωρὶς ἐμπορεύματα καὶ χωρὶς κεφάλαια.

Τὸ ἀνάβασμα τῆς «Διδου».

Κι' ὅμως, πόσο πρέπει νὰ ἐκτιμῆται κανεὶς τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους! Ὁ Λαυράγκας εἶχε τελειώσει τὴν «Διδῶ», ἀλλὰ πῶς θὰ παιζόταν καὶ πού θὰ εὑρίσκε τὰ ἀπαιτούμενα χρήματα;

Ὁ Βλαχόπουλος, ἂν καὶ βρισκόταν στὶς μεγάλες του ζημίες, ἐν τούτοις, ἐχέρονόμησε, μὲ παραδειγμα-
•ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ•

τικὴ αὐτοθυσία ἀπέναντι τῆς ἑλληνικῆς μελοδραματικῆς ἰδέας καὶ τοῦ Λαυράγκα. Μὲ κάτι χρήματα ἐνὸς οἰκπέδου. Προέβη ἄμεσα στὴν πώλησίν του καὶ διέθεσε τὰ χρήματά του γιὰ τὸ ἀνάβασμα τῆς «Διδου». Ὁ ἴδιος ὁ Βλαχόπουλος ἔκαμε τίς μακέτες τῶν σκηνίων καὶ τοῦ βωσιτηρίου—ἄφωδ ἦταν καὶ εἶνε ζωγράφος—καὶ ἐστάθηκε ἀεικίνητος κέρβερους γιὰ τὴν ὅλη προετοιμασία τοῦ ἔργου.

Ὅταν τελείωσαν καὶ οἱ τελευταῖες δοκιμές, τὸ ἔργο ἀνέβη στὸ Δημ. Θεάτρο, τὴν 19 Ἀπριλίου 1909. Τὸ θέατρο ἦταν κατάμειστο ἀπὸ κόσμο πού πῆγε ν' ἀκούσῃ τὴν πρώτη αὐτὴ ἑλληνικὴ γκράντ-ὄπερα.

Ἐπαΐξαν οἱ Χατζηλουκάς, Ἐλένη Βλαχοπούλου, Βικτωρία Θεοδωρίδου, Βακαρέλης, Βλαχόπουλος καὶ Χατζηχριστοδούλου. Τὸ κοινόν, πραγματικῶς, ἐνεθουσιάσθη καὶ τὸ θέατρο διαρκῶς ἀντιλαλοῦσε ἀπὸ θύελλα χειροκροτημάτων, εἶνε ζῆτο κλπ. Ἐφημερίδες καὶ κριτικοὶ δὲν ἐφείσθησαν ἐπαίνων. Ἡ «Διδῶ» ἦταν μουσικὸ γεγονός καὶ ἔμεινε ἀπὸ τότε, ὡς κλασσικὸ ἑλληνικὸ ἔργο.

Ἡ «Διδῶ» ἐπανηλόθη 4—5 φορές ἀκέμη καὶ κατόπιν τὸ Μελοδράμα ἀνέβασε τὸ «Μεριστόφελος», μὲ μεγάλη πάλι ἐπιτυχία. Θὰ μπορούσε τότε, νὰ γίνῃ κάποιος περιοδικία, γιὰτὶ ἦταν πιά κλοκαίρι, ἀλλὰ ὁ Βλαχόπουλος εἶχε μείνει γρήγορα ἀπένταρος. Τὰ τρομερὰ ἔξοδα τοῦ ἀνεβάσματος τῶν δύο ἔργων, τοῦ ἀπερρόφησαν καὶ τίς εἰσπράξεις τῶν παραστάσεων καὶ τὸ οἰκπέδου. Ἦταν, ἐν τούτοις, εὐχарιστημένους, ὅπως εἶνε ἀκόμη καὶ σήμερον γιὰ τὴν πρῆξίν πού ἔκανε τότε καὶ τὴν θυμᾶται μὲ πολλὴν ἱκανοποίησιν.

Ἐμφανίζεται ἡ Ἄρτεμις Κυπαρίσση.

Ἀλλὰ καὶ ἐν, ὁ Βλαχόπουλος διέθετε χρήματα, θὰ ἦταν δύσκολο νὰ συνεχισθῆ ἡ ἐργασία, ἀφ' ἐνός μὲν, γιὰτὶ ὁ Λαυράγκας ἔφυγε γιὰ τὴν Κεφαλληνία καὶ λίγο ἄργότερα, στὴν ἐπιστροφή του παντρεύτηκε καὶ ἀφ' ἑτέρου, γιὰτὶ δὲν ὑπῆρχε κανεὶς κατάλληλος Διευθυντῆς νὰ τὸν ἀντικαταστήσῃ.

Ὁ κ. Ἀλ. Κυπαρίσσης ἔλειπε πρὸ πολλοῦ στὸ Παρίσι, μαζί μὲ τὴ γυναικία του καὶ ὁ κ. Βαλτετιωτῆς, δὲν εἶχε ἐνεργῶς ἀναμνηθῆ ἀκόμη. Μόλις τὸν Σεπτέμβριον καὶ σχεδόν μαζί μὲ τὴν ἐπιστροφή τοῦ ζεύγους Κυπαρίσση, ὁ Λαυράγκας πῆρε τὸ θέατρο «Διονυσία», στὸ ὁποῖον ἔκαμε τὴν πρώτη τῆς ἐμφάνισίν ἡ κ. Ἄρτεμις Κυπαρίσση, μὲ τὸν «Ριγολέττο».

Ἀρροετῆ, εὐλόγησι, μὲ μεγάλη τέχνη τὴ σκηνῆ καὶ τὴν ἴβωσιτα καὶ πρὸ παντός, μεγάλῃ φωνῇ, πράγματι ἔθεσε μίαν Τζιλντα τελείως πεπειραμένης καλλιτέχνιδος, ἡ ἴβια δὲ, θυμᾶται ἀκόμη, σὸν δνειρο, τὸν φρενητώδη ἐνθουσιασμό τοῦ κοινου, πού τὴν ἀπεθεώσα.

Ἡ κ. Ἀρτ. Κυπαρίσση ἐξερράδισε μὲ τὴν μοναδικὴν ἐπιτυχία της, τὴν ὁλόκληρὴν σαϊζὸν τῶν Διονυσίων καὶ ἀπέτελεσε βασικὸν στέλεχος γιὰ πολλὰ χρόνια στὴ ζωὴ τοῦ Μελοδράματος, στὸ ὁποῖον ἀποκλειστικὰ ἀφιέρωθηκε.

Καὶ πάλι περιοδεῖα.

Τὸ Μελοδράμα δὲν εἶχε πάει ἀκόμη στὴ μουσικότερῃ πού τῆς Ἑλλάδος, τὴν Κέρκυρα. Ἐφυγε γιὰ ἐκεῖ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΜΕΛΟΔΡΑΜΑΤΟΣ

στά μέσα Οκτωβρίου 1909 και έδωσε αρκετές παραστάσεις μεταξύ των οποίων την «Διδώ» και την «Μιρέις», την όποιαν ή κ. Κυπαρίσση, τραγούδησε «σάν άρβόνο». Οι Κερκυραίοι άν και πολύ έπιφυλακτικοί, κατ' άρχάς, δέν μπόρεσαν κατόπιν, να μή αναγνωρίσουν τήν άξίαν του Μελοδράματος και μάλιστα ζήτησαν να δοθούν κι' άλλες παραστάσεις.

Τούτο δέν ήταν δυνατό, γιατί ύπρχε ύποχρέωσις γιά τας Πάτρας, όπου όμως, έδόθησαν 8 μόνον παραστάσεις, άντι τών συμφωνηθέντων 15, γιατί τούς Πατριούς είχε δυστυχώς ζετρελάει κάποιος καφέ-άμάν.

Φεύγοντας από τας Πάτρας, τó Μελόδραμα πήγε πάλι στη Σύρο, όπου ύπρχαν κλεισμένες άρκετές συνδρομές από θεωρεία. Δυστυχώς όμως και στή Σύρο, δέν έπηγαν καλά τά πράγματα. Οί Συριοί είχαν άπορροφηθί με βεγγέρες, χαρτιά και χορούς, επί πλέον δέ, άρχισε και ó προεκλογικός σάος κάποιων έκλογών.

Τó Μελόδραμα έκινδύνε να διαλυθί, και θά διελύετο, άν δέν τó ανέλαμβανε γιά λογαριασμό του ó Λαυράγκας. Ύστερα από δύο παραστάσεις στάς Πάτρας, πήγαν στην Ζάκυνθο, γιά πρώτη φορά. Οί Ζακυνθιοί όπως και οι Κερκυραίοι, χειροκροτούσαν δαιμονιωδώς όλα τά έργα και όλες τίς σκηνές και άν και φτωχοί, πήγανιν κάθε βράδυ στό θέατρον και κουβζόλουσαν γούλια, τζινατσιόμνια και κουφέτα, ένώ οι τοπικές έφημερίδες έγραζαν κριτικές, ποιήματα και διθυράμβους. Άπό τά έργα προτιμούσαν τήν «Νόρμα» και τó «Φάουστ». Φεύγοντας τó Μελόδραμα πάλι γιά τήν Κέρκυρα οί Ζακυνθιοί τó προέπεμψαν με ρουκέτες, σπαράς, βεγγελικά και μασκούλα έως κάτω στην προκυμαία.

Οί Κερκυραίοι πάλι, δέχτηκαν τά μέλη του Μελοδράματος σάν παλιούς άγαπητούς φίλους και έτίμησαν τίς παραστάσεις, που ήταν έπαναλήψεις παιγμένων έργων, έως τó τέλος τής Άποκριάς.

Τó Μελόδραμα έπλούτισε.

Άπό τήν Κέρκυρα και με άπλη προέγγιση στόν Πειραιά, τó Μελόδραμα έφθασε τήν Καθαρά Πέμπτη, τού 1910 στην Πόλι, Ξπαιές στην Πόλι, αλλά έβρισε και δύο παραστάσεις τήν έβδομάδα στό Καθηκιοί. Τότε άκριβώς έκινδύνεσε όλος ó θάσος να πνιγί. Γιατί, κάποια νύχτα, έπιστρέφοντας με τó βαποράκι στην Πόλι, έχάλσε ó καιρός κατά τά μεσάνυχτα, ένώ ήχη έρίσκοντο στά άνοιχτά. Τά άναστατωμένα ρεύματα του Βοσπόρου και του Μαρμαρά συννητήθησαν καί τó βαποράκι βρέθηκε παλεόντας επί ώρες, μέσα σέ μία δίνη. Βέβαιος κίνδυνος πνιγμού. Εύτυχώς, ó καπετάνιος ήταν Κεφ'λλωνίτης και με πολλές προσπάθειες, τά κατάφερε να ζεφύρη και να φθάσθ τó ημερώνια στην Πόλι.

Τó δυσάρεστο αυτό γεγονός είχε και ένα ευχάριστο, μοναδικό στην Ίστορία του Μελοδράματος. Ότι δηλ. έγιναν όλοι πλούσιοι. Οί παραστάσεις τής Κων'πόλεως, με τήν ύποστηρίξι των όμογενών και πρό πάντων τού Ζαριφή, πήγαν οικονομικά θραύσιμα σέ άπίστευτο βαθμό. Ό κ. Άλέκος Κυπαρίσσης που ήταν και διαχειριστής είχε περίσσεια δύο σακούλια λίρες χρυσός! Δηλαδή, 360 λίρες! Πρωτοφανής!

Έκτός από τó άπόθεμα αυτό, όλοι ζούσαν άνετα,

γιατί όλοι είχαν λεπτά. Όλοι πλούτισαν, άκόμη και ó ύποβόλος Πανταγής, αλλά τέτοιο γεγονός δέν συνέβη ποτέ πιά. Είνε πράγματι μοναδικό στην Ίστορία τού Μελοδράματος.

Συνεχίζεται ή περιόδια.

Τó Πάχος, τού 1910, τó Μελόδραμα βρέθηκε στην Θεονίκη, όπου έδωσε μερικές παραστάσεις κι' από κεί, πήγε στην Καβάλλα, κατόπιν προσκλήσεως τής Έλληνικής Παροικίας (ήταν τότε τουρκοκρατούμενη, καθώς και ή Θεονίκη). Οί παριστασεις δόθηκαν σέ μία σκηνοβλα ένός καφενειού τής παραλάς, χωρίς να σημειώσουν καλλιτεχνική και οικονομική έπιτυχία. Τούτο δέ, γιατί ó κόσμος είχε άναστατωθί με τήν άνευνομένη σύγκρουση τής Γής με τόν κομήτη τού Χάλυε.

Τήν ώριωμένη νύχτα τής συγκρούσεως, τά περισσότερα μέλη τού θάσους, τρομοκρατημένα, όπως και όλοι οι άλλοι, έκριναν καλλίτερο να έφοδιασθούν με άρκετό κρασί Ναούσης, να τó πιούν και έτσι ενά πάνε στόν άλλο κόσμο χωρίς να τó καταλάβουν. Άρχισαν φοβισμένοι τó γλέντι τους και ματαιώς περίμεναν τήν σύγκρουση του Κομήτου με τήν Γή. Τó πρωί, ή Καβάλλα ήταν στή θέσι τής και ό μελοδραματικοί είχαν χωνέσει τó κρασί.

Έπρεπε όμως τώρα, να φύγουν τó τυχύτερο. Όταν θήσαν να τó κάμουν, δέν ύπρχε κανείς να φορτώσει τά πράγματα του Μελοδράματος στό καράβι (άποσκευές, σκηνικά, βετιέριο κλπ.) Οί άχθοφόροι τής Καβάλλας, όπως και τής Θεσσαλονίκης, είχαν κηρώσει μπουκοτάξ κατά τών Έλλήνων και και δέν τολμούσε κανείς να παραβή τήν διαταγή. Χρειάστηκαν πολλές διαδικασίες, παρακλήσεις και χρήματα, μέχρις ότου τó Μελόδραμα άφίση τήν Καβάλλα πηγαίνοντας στην Σμύρνη.

Ός προπομπός έχρησιμοποιήθó Βασ. Κανδύλης, ó οποίος έξηράδισε 40 παραστάσεις, με συνδρομητάς κλπ. στά θέατρα «Άλάμπρα» τής Άλεξανδρείας και «Άμπάς» τού Κάιρου.

Στήν Άλεξανδρεία, αλλά και στό Κάιρο, οι παραστάσεις έσημείωσαν πραγματικών θριάμβων. Τίς παρηκολούθησαν με κάποιο διαταγμό οι Έλληνες στην άρχή, αλλά με ύπερπρόνεια κατόπιν. Τίς παρηκολούθησαν όλοι οι έντες παροικίες και παρ' όλην τήν προκατάληψη που είχαν, εντε γιάτι δέν έφανταίνοντο Ικανό τó Μελόδραμα, εντε γιάτι τó θεωρούσαν άνάξιο λόγου (όπως οι Ίταλοί), δέν μπόρεσαν να μή έκδηλώσουν πανηγυρικός και ελιγκρινός τήν Ικανοποίησι και τόν ένθουσιασμό τους.*

* Σ. Σ. Ήμουν, τότε, στό Κάιρο και παρηκολούθησα δύο Ίταλούς, που ήλθαν στην παραστάση τού «Ερνάνν». Μετάν στό θέατρο άκατάδεχτοι και κάθησαν σέ δύο καθίσματα πλατέεις κρείς, άμψητοι. Ό ένας είχε ένα από τά καλύτερα κουρέια. Παίζονταν τó «Ερνάνν» και αούτοι έγχαρίζαν τó έργο μέχρι τής πιο άσημάντου μεταστάς. Δέν έβγαναν λέξι σέ όλη τήν α' πράξι και στό διέκλειμα κύτασαν πολύ περίεργα τó κούνο. Στην άρχή τής β' πράξεως άρχισαν να ανταλλάσουν σύντομες φράσεις. Και όταν ήλθε ή ώρα που τραγούδησε ή χορωδία, δέν έκρατήθησαν πιά. Σήκωσαν ψηλά τά χέρια τους και με τίς θεώρατες καλώς τους — ήταν και οι δύο μεγαλόσωμοι — χειροκροτούσαν φανατικά, ένώ έφώναζαν: «Μεράβι, μεράβι! Α! με κούστα ó σελάντινο» (Μεράβι, μεράβι! Α! με αυτό ένα άριστοέργημα).

Πού να φαντασθώ, πώς ύστερα από 41 χρόνια άπό έγγραφα τήν Ίστορίαν τού Μελοδράματος και τó περιστατικό τών δύο Ίταλών;